

משותפת (ראה ב"ח שם וט"ז תמה, ה), אף אם מצויים בה בעלי חיים שיאכלוהו, ואם ידוע שהיה בה חמץ, צריכה בדיקה [כדעת השו"ע ע"פ הב"ח] (משנ"ב שם, כח). ודוקא אם ידוע שהיה שם חמץ בליל י"ד אחר שהגיע זמן הבדיקה (משנ"ב שם, כז, ראה שם שהביא דעה נוספת, וראה להלן שם תמה, ה ושע"צ שם, ו).

מטא החולקת בתוך הפית ומפסקת צריכה בדיקה וכו' הא דמידי לאי הא דמיתתאי. 'מפסקת' היינו שיש הפסק בין שוליה לקרקע, שיש לה רגליים גבוהות, והנודן הוא אם צריך לבדוק תחתיה, ומסקנת הגמ' שאם היא גבוהה הרבה, נוה להשתמש תחתיה וצריך לבדוק, ואם אינה גבוהה הרבה, אין נוה להשתמש תחתיה ואין צריך לבדוק (רש"י). ולפי זה, מה שנקטה הגמ' 'מטא החולקת', היינו משום שדוקא באופן זה שהיא עומדת באמצע הבית [שכביכול 'מחלקת' אותה] ומשתמשים משני צידיה, רגילים להשתמש גם תחתיה וצריכה בדיקה, אבל אם עומדת סמוך לכותל הבית, אין רגילים להשתמש תחתיה ואין צריכה בדיקה (מהר"ם חלאווה).

ויש שפירשו, ש'מפסקת' היינו שהיא תופסת את כל רוחב הבית, כך שאי אפשר לעבור לחלק הפנימי אלא על גבה או מתחתיה, והנודן הוא לגבי בדיקת המקום שמעבר למיטה [אבל תחתיה צריך בדיקה בכל אופן (מהר"ם חלאווה)]. ואת תירוץ הגמ' יש לפרש בשני אופנים: א. שכשהיא גבוהה עד כדי שנוה לעבור תחתיה בלי להתכופף, צריך לבדוק גם את החלק הפנימי של הבית, וכשאינה גבוהה עד כדי כך, לא צריך. ב. שכשהיא גבוהה עד כדי שלא נוה לעבור על גבה, לא צריך לבדוק את החלק הפנימי של הבית, וכשאינה גבוהה עד כדי כך, צריך לבדוק (תוס').

ויש שפירשו, שחלוקה זו נעשית כדי להניח מעבר למיטה חפצים יקרים, ולכן אין דרך להכניס לשם חמץ, ולפיכך בכל מקרה אין צריך לבדוק את חלק הבית שמעבר למיטה. ומה שאמרו בברייתא השניה שצריכה בדיקה, היינו תחת המיטה באופן שהיא גבוהה ונוה להשתמש תחתיה [אבל בברייתא הראשונה מדובר באופן שהיא נמוכה ואין נוה להשתמש תחתיה, ולכן סתמו שצריכה צריכה בדיקה כלל, לא תחתיה ולא מעבר לה] (תוס' ר"ד).

אוצרות יין צריך בדיקה אוצרות שמן אין צריך בדיקה וכו' במסכת, אי הכי שמן נמי, שמן יש קבע לאכילה וכו'. ויש מהראשונים שהשוו את דין אוצרות שמן לאוצרות יין, שאם מסתפק מהם לסעודת צריכים בדיקה (רבנו חננאל, רמב"ם חמץ ומצה ב, ג, ו, וכן נקט הר"ן [ד, ב מדפי הר"ף] בדעת הר"ף), משום שבזמנם היו משתמשים בשמן להדלקה, ואם כן דינו כ'בי קיר' [-אוצר של נרות שעוה], שמבואר להלן בגמ' שצריך בדיקה משום שעומד מתוך הסעודה להביא נרות (ר"ן שם). ויש שכתבו, שהיתה להם גירסה אחרת בגמ', ולפיה גם אוצרות שמן צריכים בדיקה (מהר"ם חלאווה, מגדל עוז על הרמב"ם שם). ■ להלכה, אוצרות יין [וכן שאר משקים, כמבואר להלן לענין שחר] שאינו מסתפק מהם לסעודתו, אינם צריכים בדיקה, אבל אם מסתפק מהם, צריכים בדיקה (שו"ע א"ח תלג, ג ומשנ"ב שם, טו). ויש שמחמירים גם באוצרות של שמן (שע"צ שם, כח, ע"פ גירסת הראשונים ה"ל).

מאי סננה וכו'. שהרי עיקר התקנה של בדיקה בנר היא כדי שיוכל לבדוק בו בחורים ובסדקים, כמבואר לעיל [לדברי רב נחמן בר יצחק], ואם נאמר שבכל חורים וסדקים יש סננה, הרי שאין משתמשים בהם, ומקום שאין מכניסים בו חמץ פטור מבדיקה.

האמר רבא אכסדרה לאורה נבדקת. ביום, ואפילו ביום י"ג, ואינו צריך לבדוקה בלילה לאור הנר (רש"י, ור"ף, ע"פ הב"ח א"ח תלג, ב). ויש שפירשו, שדוקא אם לא נבדקה בליל י"ד ובא לבדוקה ביום י"ד, רשאי לבדוקה לאור החמה, אבל לכתחילה צריך לבדוקה לאור הנר בליל י"ד ולא ימתין ליום לבדוקה לאור החמה (רא"ש א, יא). ויש שפירשו, שגם ביום י"ד צריך לבדוק לאור הנר, אלא שבדיעבד אם בדק לאור החמה די בכך (ב"ח שם, בדעת הרמב"ם חמץ ומצה ב, ד, אולם ראה מחצית השקל שם, ג שכתב, שדעת הרמב"ם כהרא"ש בזה, וכן נקט המשנ"ב שם, ה).

■ להלכה, אכסדרה שלא נבדקה בליל י"ד, בודקה ביום י"ד לאור החמה, אבל לכתחילה צריך לבדוקה לאור הנר בליל י"ד (שו"ע שם, א, ומשנ"ב שם, ה). וכן אסור להקדים ולבדוק לאור החמה ביום י"ג, ובדיעבד אם בדק אין צריך לבדוק שנית (משנ"ב שם, ו).

אי לבהרי ארובה היינו אכסדרה וכו'. וכן בחדר שיש בו חלון יכול לבדוק לאור החמה כנגד החלון, ואין צריך לבדוק שם לאור הנר (טור א"ח תלג). ויש שכתב, שדוקא כנגד ארובה מותר לבדוק לאור החמה, אבל לא כנגד חלון שבכותל, שאין האור שנגדו רב כמו נגד הארובה שהיא בתקרת הבית, ולכן דינו כצדדים (ב"י שם, א, בשם רבינו ירוחם, ראה מג"א שם, ד). ■ להלכה, מותר לבדוק כנגד החלון לאור החמה, ודוקא כשאין בו זכוכית, אבל אם יש בו זכוכית דינו כצדדים (משנ"ב שם, ז).

אמר רב נחמן בר יצחק זה יכול להכניסו וכו'. בגמ' הובאו ארבעה טעמים מדוע אין בודקים באבוקה. ונפקא מינה בין הטעמים, שלטעמו של רב פפא שחושש משריפה, אסור לבדוק באבוקה בשום מקום, מה שאין כן לטעמו של רב נחמן בר יצחק שאי אפשר להכניסה לחורים ולסדקים, בשאר מקומות חוץ מחורים וסדקים מותר לבדוק באבוקה. כמו כן, לטעמו של רב זביד שאורה לאחוריה ולטעמו של רבינא שאורה קופץ, בדיעבד אם בדק עלתה לו בדיקה, אבל לטעמיהם של רב נחמן בר יצחק ורב פפא אף בדיעבד לא עלתה לו בדיקה וצריך לחזור ולבדוק (ב"ח א"ח תלג). ויש שכתב שלכל הטעמים צריך לחזור ולבדוק (מג"א שם, ה). ■ וכן נפסק להלכה (משנ"ב שם, ז).

וגג היציע. אינו צריך בדיקה אף על פי שהוא נמוך, לפי שהיו עושים אותו משופע, כך שאינו נוה לשימוש (רש"י ור"י מלוניל, וראה תוס' רבינו פרץ שכתב 'שהחמץ אינו יכול לעכב'), אבל אם אינו משופע צריך בדיקה, שאין העורבים מצויים עליו מפני שהוא נמוך ועומד כנגד החלונות שבעלייה (תוס' ר"ד). ויש שפירשו שהיציע נמצא בתוך הבית, שאין שם עורבים (תוס' הרשב"א משאנץ, תוס' רבינו פרץ).

ורפת בקר ולולין. ודוקא כשלא ידוע שהיה שם חמץ, אבל אם ידוע שהיה שם חמץ צריך לבדוק (רמב"ם חמץ ומצה ב, ג, ושו"ע א"ח תלג, ו), משום שאין ספק [שמא אכלוהו] מוציא מידי ודאי. ומה שמותר לזרוק לכתחילה חמץ קודם זמן איסורו למקום שהעורבים מצויים (ראה שו"ע שם תמה, ג), ולא אוסרים מטעם שאין ספק מוציא מידי ודאי, היינו משום שזורק למקום הפקר, שאף אם ישאר קצת חמץ לאחר זמן איסורו אינו עובר עליו כיון שהוא מונח במקום הפקר (ב"ח תלג, ח, וכן דעת רבים מהאחרונים). ויש שכתב, שכל מקום שיש בו בעלי חיים שאוכלים חמץ, בין חצר שמצויים בה עורבים ובין רפת ולולים, מותר לזרוק שם חמץ, וכל שכן שאינו צריך לבדוק, אף אם ידוע שהיה שם חמץ (רמ"א שם). ■ להלכה, אסור לזרוק חמץ לחצרו [והוא הדין לחצר